

ÖNSÖZ

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin, 2023, s.1-6'dan alınmıştır.

Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr/aau.htm

2013 yılında “usûlsüz alıntı” sorunuyla ilgili üç kitap yayınladım. Bu kitapları yayınladıktan sonra benim kitaplarımdan usûlsüz alıntı yaptığımı iddia ettiğim yazarlara karşı çeşitli davalar açtım; savcılıklara da şikayette bulundum. Usûlsüz alıntı yaptığımı iddia ettiğim yazarlara hakaret ettiğim iddiasıyla bana karşı yapılan şikayetler ve açılan davalar da oldu. Gerek benim açtığım davalarda, gerekse bana karşı yapılan şikâyet ve açılan davalarda hâkimlerin, savcılarının, avukatların çoğunluğunun bilimsel yazma usûlleri hakkında en temel bilgilerden dahi mahrum olduklarını hayretle gördüm. Neredeyse her zaman hâkimlere, savcılara ve avukatlara “alıntı” nedir, “atıf” nedir, “mealen alıntı” nedir, “aynen alıntı” nedir gibi bilimsel yazma usûllerinin en basit, tabir caiz ise en ilkel kurallarını anlatmaya çalıştım. Türkiye’de ortalama bir hukukçu “aynen alıntı” ile “mealen alıntı” arasındaki farkı bilmiyor. Uygulamadaki hukukçuların ezici çoğunluğu aynen alıntının kaynağının gösterilmesinin yeterli olduğunu sanıyor. Bunlar, aynen alıntılarının tırnak içinde verilmesi ve bu alıntılar üç satırdan uzun iseler girintili paragraf biçiminde dizilmesi gerektiği kuralından habersizler. Mealen alıntılarının ise kaynağının gösterilmesine gerek olmadığını düşünen hukukçular var. “İktibas” ile “intihal” kelimesini karıştıran hâkim ve savcılar gördüm. Keza “iktibas” yerine “iltibas” kelimesini kullanan hâkimlere de rastladım.

Aslında bunlar pek de şaşırtıcı değil. Çünkü ülkemizde hukuk fakültelerinde lisans eğitiminde bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri konusunda bir ders yok¹. Hukuk fakültesi öğrencileri bilimsel yazma

1. Benzer dersler iktisadî ve idarî bilimler fakülteleri gibi bazı fakültelerimizde vardır ve olmasında da büyük yarar vardır.

usûlleri konusunda minimum kurallardan habersiz olarak mezun oluyorlar. O nedenle hâkim ve savcılara “burada mealen alıntı var, atıf yapılması lazımdı” veya “burada aynen alıntı var, alıntının kaynağı gösterilmiş olsa bile alıntı tırnak içinde verilmeliydi” dendiğinde insanın yüzüne “mealen alıntı” veya “aynen alıntı” terimlerini ilk defa duymuş gibi boş boş bakmaları boşuna değildir.

* * *

Bir kamu hukuku yüksek lisans programında ders veren bir meslektaşım anlattı: Derste öğrencinin kendisine sunduğu on sayfalık ödevin yarısı, dipnotlarıyla birlikte bir yazarın makalesinden, diğer yarısı da yine dipnotlarıyla birlikte diğer bir yazarın makalesinden alınmış. Öğrenci ödevin sonunda “Kaynaklar” kısmında aldığı iki makalenin künyesini vermiş.

Acaba öğrenci hakkında intihal nedeniyle disiplin soruşturması açılmalı mıydı? Acaba ortada “intihal” var mıydı?

Bence ortada bir “intihal” değil, “cehalet” vardı. Bu yüksek lisans öğrencisi çok büyük ihtimalle iyi niyetliydi. İntihal yapmak gibi bir niyeti yoktu. Zaten bir makaleden 4-5 sayfa uzunluğunda cümle cümle alıntı yaptıktan sonra da ödevinin sonunda yaptığı alıntının kaynağını belirtmişti. Hukuk fakültesi mezunu bu öğrencinin suçu, bir makaleden 4-5 sayfa uzunluğunda aynen alıntı yaparak bir ödev hazırlanamayacağını bilmemesiydi. Aslında bu öğrencinin durumu şaşırtıcı değildir. Hukuk fakültesi mezunlarının çok büyük bir kısmı, alıntı ve atıf usûllerini bilmiyor. Çünkü hukuk fakültelerinde bu konuda bir ders almıyorlar.

* * *

Hukuk fakültesi mezunu olup, yüksek lisans eğitimine başlayan öğrencilerin bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri konusunda bilgileri, maalesef, belki yadırgayanlar olacaktır; ama, ilkokul, ortaokul ve liseden kalmadır. Ben 1970’lerin ikinci yarısındaki kendi ortaokul öğrenciliğimi hatırlıyorum. Öğretmen bir ödev verir, hepimiz okulun kütüphanesine (daha doğrusu adı “kütüphane” olan odaya) gider, kütüphanedeki tek ansiklopedi olan *Meydan-Larousse* ansiklopedisinde ilgili maddeyi bulur, bu maddeyi, çizgisiz dosya kağıdına, dolma

kalemle, özene bezene ve kelimesi kelimesine aktarır, sonuna da “Kaynak: *Meydan-Larousse*, bilmem ne maddesi” (veya cilt ve sayfa numarası yazardık). Ancak ödevin başına hazırlayan olarak kendi ismimizi, sınıfımızı ve numaramızı yazmayı da ihmal etmezdik. Lisede de bundan daha başka bir şey görmedik². Aradan 40 küsur yıl geçmiş olsa da, muhtemelen değişen pek bir şey yok. Hukuk fakültelerine gelen öğrencilerin çoğunluğunun bilimsel araştırma ve yazma usûlleri konusunda bundan daha fazla bildikleri bir şey yok. Hukuk fakültesine liseden bu şekilde gelen öğrenciler bilimsel yazma usûlleri konusunda yine tek bir şey öğrenmeden mezun oluyorlar.

Hukuk fakültelerinin lisans programlarına acilen “hukukta bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri” dersinin konulması gerekir.

* * *

Türkiye’de pek çok üniversitenin kamu hukuku veya özel hukuk yüksek lisans ve doktora programlarında “hukukta metot” veya “hukuk metodolojisi” isimli derslerin olduğu görülmektedir. Ne var ki bu derslerde öğrencilere ne öğretildiği bir muammadır. Bir kere “hukukta metot” veya “hukuk metodolojisi” derslerinin doğru konusu, öğrencilere bilimsel yazma ve atıf usûllerinin öğretilmesi değil, hukukta doğru akıl yürütmenin yol ve ilkelerinin öğretilmesinden ibarettir. Hukuk metodolojisi dersinde “dipnot nasıl yazılır” konusunda bilgi verilmez, ama “hukukta argümantasyon nedir”, “gerekçe nedir” gibi konular incelenir. Dolayısıyla hukukta metot dersleri, “çorba” hâline getirilmedikçe, bu derslerde alıntı ve atıf usûlleri öğretilemez.

Türkiye’de yüksek lisans ve doktora seviyesinde hukukta metot derslerinden farklı bir “bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri” konulu bir dersin konulmasında yarar vardır.

Şüphesiz ülkemizde bazı üniversitelerin kamu ve özel hukuk yüksek lisans ve doktora programlarında, olması gerektiği gibi, hu-

2. O zamanlar bilgisayar olmadığı (ve hatta okullarda fotokopi makinesi da olmadığı için) bizzat kütüphaneye gidip, ödevi elle yazmak gerekirdi. Şimdi muhtemelen ortaokul ve liselerdeki ödevler internette kopyala yapıştır metoduyla yapılıyor. Bari eski zamanlarda ödevi yazanlar, intihal yapıyor olsalar da hiç olmazsa, aktardıkları metinleri okuyorlar ve aktardıkları cümleleri kendi elleriyle yazıyorlardı. Muhtemelen şimdi öğrenciler ne yazdıklarını okumadan intihal yapıyorlar.

kukta bilimsel araştırma, yazma, alıntı ve atıf usûlleri konusunda dersler vardır. Ancak bu derslerde benim görebildiğim kadarıyla, hukuk öğrencilerine mahsus, kullanılabilecek bir ders kitabı Türkiye’de yoktur³.

Oysa pek çok yabancı ülkede hukuk eğitiminde lisans seviyesinden doktora seviyesine kadar hukuk öğrencilerine bilimsel araştırma ve yazma usûlleri, alıntı ve atıf kuralları öğretilir. Bu konuda batı ülkelerinde hem dersler, hem de herkesçe bilinen ve kullanılan ders kitapları veya *manual*’lar vardır. ABD’deki bütün hukuk öğrencileri daha öğrenimlerinin başında *The Bluebook*’taki alıntı ve atıf kurallarını öğrenirler ve hazırladıkları tüm ödevlerde bu kurallara uyarlar. ABD’de öğrencilere *The Bluebook*’taki alıntı ve atıf kurallarını öğreten dersler de vardır.

* * *

2013 yılında yayınladığım usûlsüz alıntı sorunuyla ilgili üç kitaptan sonra özellikle yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden alıntı ve atıf usûlleri konusunda somut sorular soran pek çok e-posta aldım. Bunların arasında alıntıladığı paragrafı bana gönderip “bu paragrafın kaynağını nasıl göstereceğim” diye soran doktora öğrencileri dahi oldu! Bu soruların hepsi iyi niyetli genç meslektaşlarımdan gelen sorulardı. Aslında bu genç meslektaşlarımdan bu soruları sormalarının sebebi farkında olmadan usûlsüz alıntı yapıyor olmaktan korkmalarıydı. Bu soruları soran genç meslektaşlarımdan hepsinin dürüst insanlar olduğu hemen anlaşılıyordu. Zaten onları bu soruları sormaya iten şey kendilerinin dürüstlükleriydi. Ama maalesef sorulan bu sorular, bu genç meslektaşlarımızın alıntı ve atıf usûlleri konusunda bilgileri-

3. Yaşar Karayalçın’ın *Hukukta Öğretim-Kaynaklar-Metod* isimli meşhur ve değerli kitabı da, bu kitapta nadiren alıntı ve atıf usûlleri ilişkin bilgiler olsa da, esasen bir “hukuk metodolojisi” kitabıdır. Bkz. Yaşar Karayalçın, *Hukukta Öğretim-Kaynaklar-Metod (Problem Çözme)*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1. Baskı, 1977; 2. Baskı, 1981; 4. Baskı, 1984; 7. Baskı (Aynur Yongalık ile), 2008.

Diğer yandan belirtelim ki, Ertuğrul Uzun’un Eugene Volokh’tan çevirdiği *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Bir Rehber* (İstanbul, Tekin Yayınları, 2. Baskı, 2019) başlıklı değerli kitap da benim anladığım anlamda bir bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri kitabı değildir. Bu kitapta hukukta bilimsel araştırmanın ve yazmanın içerik kuralları öğretilmektedir.

nin oldukça sınırlı olduğunu, bazı noktalardaki bilgilerinden de tereddüt ettiklerini göstermekteydi.

Bu nedenle ben, gerek lisans, gerek yüksek lisans, gerekse doktora düzeyinde olsun bütün hukuk öğrencilerine yönelik alıntı ve atıf usûllerini öğreten bir kaynak kitap yazmaya karar verdim.

* * *

Maalesef bu kitabın yazılması ve yayınlanması çok uzun zaman aldı. Bu kitabı, geçen 2022 yılı Ocak ayında yayınladığım *Bilimsel Yazma ve Yayınlama* başlıklı kitabımla birlikte, 2013 yılında yazmaya başladım. Ama araya her yıl başka işler girdi ve bu kitabın yazılmasını hep ertelemek zorunda kaldım. Bu kitap hep ikinci plâna itilen kitap oldu. Neticede kitabı on yıl sonra bitirmek nasip oldu.

Kitabın yazılmasının uzun bir zaman almasının yol açtığı pek çok olumsuz sonuç oldu. Aylar sonra kitaba dönünce nerede kaldığımı, ne yazacağımı hatırlamakta güçlük çektim. Hatta bazı yerleri kısmen tekrar yazdığımı daha sonra fark ettim. Kitapta bu nedenle maalesef bazı tekrarlar ve karışıklıklar oldu. Bunları elden geldiğince gidermeye çalıştım. Ama hâlâ bazı tekrarların ve karışıklıkların bulunması ihtimal dahilindedir.

İyi bir kitap bir çırpıda, araya başka işler girmeden yazılan bir kitaptır. Bu şekilde yazılan kitaplar içerik olarak tutarlıdır ve rahat okunurlar. Pek çok kitabımı bu şekilde yazdım. 2800 sayfalık iki ciltli *İdare Hukuku* kitabımı araya başka işler girmeden bir yılda yazdım. Maalesef elinizde tuttuğunuz bu kitabı bu şekilde yazamadım⁴.

Bu kitap bir çırpıda yazılmadığı için plânı da biraz karışıktır. 2013 yılından beri ana plânı pek çok defa revize ettim. Belki ilk plânım daha tutarlı ve akıcıydı. Ama zamanla yazdığım bölümleri bu ilk plân dâhilinde vermek mümkün olmadı ve plânı bu amaçla değiştirmek ve genişletmek zorunda kaldım. Bu da pek muhtemelen plânın iç tutarlılığını zayıflattı. Vakıa, netice itibarıyla, bu kitabın içeriği plânına

4. Keza 2008 yılından bu yana, hukukun genel ilkelerini incelediğim *Hukukun Genel Teorisi* başlıklı bir kitap da yazıyorum. Bu kitabı da yazma işini 15 yıldır bir türlü tamamlamadım.

göre değil, plânı içeriğine göre oluştu. İşin doğrusu bu değil. Ama bu kitapta bu iş böyle oldu.

İyi veya kötü, dağınık veya toplu, tutarlı veya tutarsız, kusurlarıyla da olsa, çok gecikerek de olsa, bu kitabı bitirebildiğim için çok mutluyum.

* * *

Bu kitabın yazılması ve yayınlanması sürecinde bana yardımcı olan kişiler oldu. Bunların başında sevgili eşim Ürküş Gözler gelmektedir. Bölümlerin ilk okuyucusu ve eleştiricisi o oldu. Bölümlerin ilk düzeltilmesini o yaptı. Dizini de büyük ölçüde birlikte yaptık. Kendisine teşekkür ediyorum.

Bu kitabın ikinci okuma işini gönüllü olarak yeni bir arkadaşımız üstlendi: Melih Çiçekci. Bütün bölümleri, baştan sona büyük bir dikkatle okudu ve düzeltilti. Kendisine teşekkür ediyorum.

Hâliyle kitaptaki hataların ve kusurların sorumluluğu sadece bana aittir.

18 Nisan 2023, K.G.

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin, 2023, s.1-6'dan alınmıştır.

Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr/aaui.htm